

CAIETE DE SPECTACOL

Virgil Ogășanu (Mahomed) și Florian Pittiș (Radu cel Frumos), într-o atitudine caracteristică stilului spectacolului

„Răceala“

la
Teatrul
„Bulandra“

■ **MARIN SORESCU**

Grafic
de temperatură

Pentru întocmirea unui bun ierbar, botanicii îți recomandă să recoltezi plantele cu frunze și rădăcini, spre o mai bună identificare și ca totul să fie în regulă. Dosarul piesei pe cotorul căruia am caligrafiat *Răceala* are presate, alături de ația ani „în floare”, să zicem, ai autorului, plus nervii respectivi, alții decât cei din *Există nervi*, rădăcini și frunze numeroase. Prima versiune am scris-o în timpul călătoriei în Statele Unite, și anume, cea mai mare parte, la frumosul hotel „Mayflower”, din Iowa City, în iarna și primăvara lui 1972, când pe Iowa River, peste drum de hotelul nostru, al celor de la *International Writing Program*, începuseră să curgă la vale, spre

Mississippi, pești morți, din cauza poluării râurilor — am crezut eu, nu din cauza unei supraabundențe de pește — cum mi s-a explicat mai târziu. Undeva, în susul râului, li se puneau niște capcane, un mecanism de grătare, ceva complicat și pentru înțelegerea mea, și a peștilor respectivi, care treceau în oști înfrinte pe undele fluviului destul de lat, străjuit de imenși stejari. De fapt, oriunde m-aș fi aflat — vedeam sau nu vedeam pești amorți — tot asta aș fi scris, dacă aș fi avut timpul necesar, întrucât pleasam cu pieșa în cap, de acasă, documentat, lipsindu-mi doar ideea concretă, cum să fac să mișce două oști potrivnice pe scenă, în așa fel încât să nu se aleagă praful de pretenția mea de a nu cădea peste șabloane și defilări de fantoșe și de lozinci. Acolo aveam, așadar,

Data premierei: 1 martie 1977.

Regia: DAN MICU. Scenografia: DAN JITIANU. Muzica: IOSIF HERTEA.

Distribuția: VIRGIL OGĂȘANU (Mahomed al II-lea); ADRIAN GEORGESCU (Locotententul); ION CARAMITRU (Pașa din Vidin); FLORIAN PITTIȘ (Radu cel Frumos); MIRCEA DIACONU (Pinzaru); DAN NUTU (Căpitanul Toma); CORNEL COMAN (Căpitanul Papuc); MARIA DOGARU (Stanca); LUMINIȚA GHEORGHIU (Safta); DAN DAMIAN (Văcarul); PETRE LUPU (Împăratul); ILEANA PREDESCU (Împărăteasa); DORIN DRON (Zunis); VALERIA OGĂȘANU (Izabela); OVIDIU SCHUMACHER (Stratos); DINU DUMITRESCU (Războiul); LUCHIAN BOTEZ. DUMITRU ONOFREI (Finanțele); MIRCEA GOGAN (Harapul); MARIUS PEPINO (Kaftangioglu); MIRCEA BASTA (Beșleagă); ALEXANDRU MARTINESCU (Turacan-beg-ogli); DOINA MAYRODIN, LAVINIA JEMNA, CORINA STAN (Femeile românce); GELU COLCEAG (Un om); DORU ANA, AUGUSTIN BRINZAȘ, FLORIN CĂLINESCU, MARIAN LEPĂDATU, NICOLAE NICULESCU, ADRIAN SĂHLEANU, VALENTIN VLĂDĂREANU (Oștenii români).

.....Secretele rădăcini ale valahilor, care reușiseră să facă zid din te miri ce ierburi, piepturi și credințe neștrămutate..."

nu numai o distanțare în timp — față de 1462, dar și una în spațiu, se aflau un ocean și două hălei de continent între locul acțiunii și... Exact cum îmi plăcea mie, să privesc totul de sus, în cap, și pe Mahomed, și epoca Renașterii, și secretele rădăcini ale valahilor, care reușiseră, atunci, să facă zid din te miri ce ierburi, piepturi și credințe neștrămutate... Nu știam, însă, că Mahomed a fost poet. Răsfoind, într-o zi, Enciclopedia britanică, la biblioteca hotelului, aflu acest lucru extrem de interesant, care m-a făcut să reiau începutul, care nu-mi prea ieșea. Am scris cu plăcere partea cu Pașa din Vidin și critica sa literară. Soției mele îi citeam pagini, dar ea nu vedea ansamblul. Ar fi dorit o structură riguroasă, ceva fără fisuri, un univers etanș, tip *Iona*. Or, eu toamă de acest fel de piese voiam să mă îndepărtez. Ca să mă eliberez de o etapă a capcanelor metafizice, mă apropiasem de istorie, unde metafizicul e „vărsat” și filozofia trebuie prinsă cu alt clește. Mi-am pus mereu noi obstacole, încercând să mă antrenez și la alte aparate, și să-mi țin treze curiozitatea și gustul ineditului. Problema era, acum, dacă pot aduna în aceeași țesătură forțele centrifuge pe care ți le oferă un timp istoric dat și bine delimitat. Cum o să mișc eu mai multe personaje, încolo și-ncoace? Am întrerupt, după un timp, lucrul și, oarecum nemulțumit, am schițat *Mateca*. În luna pe care am petrecut-o la New York, am reluat *Răceala* (pe atunci se numea, cam lung, *Mahomed se lasă de scris prin hățișurile Valahiei*, care mergea ca subtitlu, dar nu ca titlu de piesă) și am definitivat încă vreo două tablouri, în sala liniștită a frumoasei, imensei biblioteci a orașului.

Deci, asta la capitoul : geografia istoriei, sau istorioara istoriei.

Acum, în legătură cu montarea piesei.

O vreme — după ce o definitivasem, în țară — am renunțat la ideea de a o și vedea jucată. Prea scriau toți piese istorice ; una. Și prea cheltuiseam multă energie cu elaborarea ei, ca să mai am și pentru discuțiile care bănuiam că se vor ivi, de îndată ce textul va sta pe masa unuia sau a altuia; două. De când mă indeletnicesc și cu dramaturgia, m-am făcut că nu observ o anume iritare a teatrelor românești, când e vorba să-mi joace o piesă. Și m-am împăcat cu gândul că alții au pățit-o și mai rău. N-am putut, însă, rezista rugăminții prietenesti a lui Valentin Silvestru, de a-i da ceva pentru „Cenaclul umoriștilor”. Tabloul cu Pinzaru a văzut „lumina rampei” la Casa scriitorilor, în cadrul aceluși vesel cenaclu, în interpretarea lui Costescu ! Încurajat, i-am încredințat textul lui Emil Riman.

Aș zice că „teatrul” abia de-acum încolo a început.

Procesul elaborării „scenariului” pentru public a fost lung și întortocheat, făcut covrig și pus în coada unui ciine căruia nu-i plac covrigii în coadă. Aproape fiecare replică își are caietul său. De exemplu : MAHOMED : „Dragul meu, în teatrul istoric, ca și în istorie, trebuie să ai întotdeauna ce tăia”. S-a tăiat întâi cuvântul „istoric”, apoi comparația „ca și în istorie”...

Am convenit să se spună : „Dragul meu, în teatru, ce se taie, nu se fluieră”, deși ți-neam mai mult la varianta : „Dragul meu, în teatrul istoric, ca și în istorie, pe cine tai nu te fluieră”.

Oricum, eu credeam piesa terminată, din punctul meu de vedere, după apariția ei în revista „Teatrul” (martie 1976). Textul îl revăzusem și, cu unele ajustări, eram, ca scriitor, mulțumit.

Repetițiile au mers greu. Dan Micu, excellent regizor, nefiind familiarizat cu un colectiv nou, insista mult pe detalii... Lunile trecu... Între timp, se făcea și „definitivarea” textului, pentru că, la vizionările care începuseră, carnetelele comisiilor se umpleau de obiecții, sugestii, „chestii care nu sînt de-acolo”. („Dar de unde dracu’ sînt?” Începusem să mă enervez.) De subliniat nemaipomenita rezistență (fizică și psihică) a directorului Emil Rîman, care a făcut să se joace piesa. Apoi, faptul că ne enervam pe rînd, nu toți deodată: cînd eu, că-mi retrag piesa, cînd actorii, că nu le convine un regizor care întîrzie două luni la un fleac, cînd regizorul, că el nu poate monta un text care se schimbă într-una. Cel mai scos din pepeni era suflerul, care trebuia să-și pună mereu de acord textul „definitiv” cu observațiile; și, bineînțeles, dactilografele, care băteau într-una aceeași piesă... dar din ce în ce mai justă. Problemele mari, cărora a trebuit să te faci față autorul, după ce credea că, gata, o să vină la premieră, au fost trei: să nu se supere turcii; cine sînt bizantinii; și, grijă mare — cum apar românii, observații comunicate, o dată, și repetate cu ocazia fiecărei vizionări... Înțelegerea am găsit-o totală, caldă și prietenească, la forurile cele mai înalte, la care, exasperat că nu se mai termină odată, a trebuit să apelez, la un moment dat. Am regretat că n-am făcut asta din capul locului. Așa se face că se joacă acum această piesă. Ca să scurtez: pînă să se joace *Răceala*, am făcut de cel puțin cinci ori gripă virotică, transpirînd de enervare la multe, foarte multe discuții, cu intransigente și mereu reinnoite comisii, oameni care rar, sau deloc, au văzut un spectacol, înși despre care, auzindu-i vorbind, credeai că au în mînă pentru vecie și înțirga, și deznodămîntul dramaturgiei românești... și că singurul nechemat la acele discuții era autorul. „Domnule, îi spuneam, la un moment dat, unui prieten, de ce vin în șir indian la vizionări? De ce trebuie să dăm un spectacol întreg pentru trei înși încruntați? De ce nu sosese pachet, să spună toți odată ce au de spus?”

Mă rog, nervii au trecut, colaborarea a fost fructuoasă, cutremurul, care a întrerupt cel de-al doilea spectacol, n-a făcut decît să mută jocul de pe o scenă pe alta... Teatrul istoric rămîne, oricum, fascinant pentru autor. Cred, în continuare, că merită să te bați pentru el... ■

Interviu cu mine însumi

- Să vorbim despre *Răceala*...
- Mai concret!
- Despre formă.
- În regulă... Așa, cel puțin, sînt convins că nu vom omite esența.
- Așadar! Cum ai exprimat în spectacol structura esențială și formală a piesei lui Marin Sorescu?
- Nu am exprimat-o!
- Nu-nțeleg...
- Nu am exprimat-o, am echivalat-o printr-alta.
- Ce formă grafică ai desena structurii dramatice a *Răcelii*?
- Formă spațială. O sferă.
- Teoretic vorbind.
- Da, dar, practic, acțiunile și semnificațiile lor sînt dispuse conform unei sfere.
- Să înțeleg că și acțiunile din spectacol, mai precis, chiar acțiunile plastice, ar trebui plasate spațial sferic?
- Chiar așa. Într-un dispozitiv sferic, în așa chip, încît orice acțiune plasată într-o zonă de pe suprafață, ori din secțiuni, să-și aibă o zonă virtual activă simetrică, echivalent tensionabilă, față cu zona de recepție și focalizare, care ar fi centrul sferei, locul spectatorului.
- Rezultatul n-ar fi oarecum exhibiționist?
- Față de ce? Față de structura piesei, nu. Trăim, totuși, în secolul nostru, iar o sferă nu e decît o sferă.
- Așa e. Totuși, spectacolul nu a fost conceput într-o sferă.
- N-a fost.
- De ce?
- Mi-a fost teamă că se vor resimți două șocuri, unul problematic și altul formal, și că cel din urmă îl va frustra pe cel dintîi.
- Aveai dreptate?
- Nu cred. Acum sînt convins că ar fi crescut mult șansele echivalării mai corecte și mai pregnante a acelei structuri esențiale-formale, de care vorbeam.
- Așa că ai trădat, oarecum, acea „formă” soresciană?
- În măsura în care au fost trădate dintotdeauna *Cum vă place ori Woyzeck*.